

ZE ZAHRANIČNÍCH PERIODIK

NĚMECKO A RAKOUSKO

KLEIN, M.: **Nové vyhlásování zákonů na základě státní konsolidační povinnosti**/Die Neubekanntmachung von Gesetzen vor dem Hintergrund der staatlichen Konsolidierungspflicht.

Zeitschrift für Gesetzgebung, č. 2/2011.

Lepší zákonodárství – jako výraz mezinárodního politického tématu „Good Governance“ – nabývá stále na významu. Přitom nejde jen jako dříve o hmotná hlediska, jako např. prověřování a hodnocení účinnosti zákona, rovněž i pokud jde o růst nadměrného počtu zákonů byla zvláště na místě účelná i vhodná kritická reflexe a zdrženlivost. Nedoceňovanou relevanci mají i formální (procesní) otázky legislativní techniky a procesu. Standardním dílem, vydaným Spolkovým ministerstvem justice v roce 2008 jako 3. vydání, je Příručka legislativní techniky (metodika), jež dává na tyto otázky praktické odpovědi. Ta se okrajově týká i nového (úplného) znění vyhlášených zákonů. Se zřetelem na značný počet změn zákonů (novelizací), jež pro uživatele jsou obtížně dostupné a rovněž jen těžko srozumitelné, může exekutivou provedené vyhlášení nového (úplného) znění přispět k objasnění a srozumitelnosti (přehlednosti). To je nezbytnost a předpoklad tzv. konsolidace, znamenající náležité a spolehlivé promítnutí novelizací do dotčených regulací v nově vyhlášovaném (úplném) znění zákona. Je třeba poukázat na to, že mohou i vzniknout ústavně právní konfliktní situace mezi exekutivou nově vyhlášovaným zněním na jedné straně a Parlamentem původně schvalovanými zákony na druhé straně.

V práci je uveden všeobecný přehled o vzniku zákonů, dějiny, postup, právní povaha a funkce vyhlásování a smysl nového vyhlásování znění (úplného) zákona po jeho novelizacích. Je objasněn význam a nezbytnost zákonného podkladu vyhlásování a posouzeny jeho ústavněprávní hranice. Dále se přistupuje k právním následkům chybného nového vyhlášení i k možnostem prověřování jeho správnosti. Analyzuje se judikatura i literatura, poukazuje se na dilemma, že novému vyhlášení (úplného znění) na jedné straně pro chybějící ústavněprávní základ nelze připsat žádnou konstitutivní účinnost, avšak na druhé straně lze v něm vidět „konsolidující akt s relativní závazností“. Motivem celého příspěvku je teze, že stát je ústavněprávně povinen poskytovat občanům jasné a srozumitelné zákony a prosazovat je do života.

(zš)

SCHICK, Peter J.: **Veřejné právo v zrcadle práva trestního.**/Das Öffentliche Recht im Spiegel des Strafrechts.

Zeitschrift für öffentliches Recht, č. 4/2010, roč. 65, s. 573-606.

Autor se v rakouských reáliích zabývá vztahem mezi trestním právem a obecným veřejným právem a poukazuje mimo jiné na nemožnost striktně oddělovat trestní právo od jiných odvětví veřejného práva. Z hlediska hmotněprávního je poměrně neostrá již hranice mezi činy trestnými *de lege ferenda* soudně a správně. Dále se autor věnuje vztahu mezi působením policie při prevenci trestné činnosti a kriminalizací přípravných či ohrožujících jednání a problému stále širších skutkových podstat trestných činů v oblasti životního prostředí či trestných činů úředních osob (zejména korupčních), které však nelze efektivně postihovat. Trestní řízení autor vnímá jako žité ústavní právo a pojednává o některých aspektech principu *nemo tenetur* a o zvláštních ustanoveních týkajících se vyšetřování trestných činů, u nichž je dán zvýšený veřejný zájem. Zvláště se vyjadřuje k míře nezávislosti státního zastupitelství. Kriticky se staví i ke skutkovým podstatám zahrnujícím do objektivní stránky porušení podzákonného předpisu nebo správního aktu (například v oblasti ochrany životního prostředí). Takto formulované skutkové podstaty z jedné strany neumožňují postih byt i úmyslně poškozujícího jednání, které není příslušnými akty upraveno, a z druhé narážejí na možnost omluvitelného omylu pachatele.

(jg)

HÖFLING, Wolfram: **Medicínské právo jako veřejné právo? K referenčnímu charakteru medicínského práva pro ústavní a správní právo.**/Medizinrecht als öffentliches Recht? Zum Referenzcharakter des Medizinrechts für das Verfassungs- und Verwaltungsrecht.

Zeitschrift für öffentliches Recht, č. 4/2010, roč. 65, s. 653-666.

Autor shrnuje vývoj právní regulace související s lékařstvím počínaje otázkami trestněprávní kvalifikace léčebných zákroků, přes soukromoprávní regulaci (smlouvy v oblasti medicíny a soukromoprávní odpovědnost lékaře) až k modernímu trendu stavícímu do středu zájmu pacienta a využívajícímu administrativní prostředky včetně profesních standardů a jiných samoregulačních nástrojů. Dále se zaměřuje na specifické rysy zdravotnického (medicínského) práva, k nimž patří zejména vliv lékařské vědy a praxe na základní právní definice – pojem člověka a osoby, pojem, znaky a prokazatelnost smrti, koncept mozkové smrti. Tyto svým charakterem odborné definice se někdy zcela nepřekrývají s hodnotovým pojetím lidského života a jeho důstojnosti v ústavním právu. V oblasti transplantční medicíny se autor táže po optimálním modelu regulace, který by vyloučil rozmělnění odpovědnosti. Otázka alokace transplantátů přitom úzce souvisí s hodnotou spravedlnosti. Dle autora by tato základní hodnotová rozhodnutí neměla být ponechána pouze na interní zdravotnické praxi. Problematická je však i německá právní úprava, podle níž přijímá směrnice pro alokaci transplantátů

orgán lékařské samosprávy, jenž nutně nemusí být sborem odborníků na danou problematiku, neboť je především povolán hájit stavovské zájmy. Zdravotnické (medicínské) právo má mimo jiné povahu konkretizace práva ústavního a tento aspekt dle autora nelze pomíjet.

(jg)

PERNTHALER, Peter; WALZEL VON WIESENTREU, Walter: **Soukromoprávní prvky utvářející veřejné právo.**/Privatrechtliche Gestaltungselemente des öffentlichen Rechts.

Zeitschrift für öffentliches Recht, č. 3/2010, roč. 65, s. 491-516.

Článek demonstruje soukromoprávní kořeny mnoha pojmů a institutů práva veřejného. V úvodní části shrnuje některá dogmatická východiska včetně pojmu *Privatrechtsstaat* (decentralizovaný právní stát, v němž některé veřejné úkoly plní soukromé subjekty). Ve druhé části hovoří o soukromoprávních souvislostech klíčových pojmů ústavního práva – o suverenitě odvozované historicky z panovníkova vlastnického práva k zemi, o společenské smlouvě, o zmocnění jako základu reprezentace, o podstatě právního státu spočívající ve vzájemnosti, oboplnosti závazků státu a jednotlivce a v pojmání státu jako korporace řízené právem. Ústavně garantovaná základní práva jsou pak často jen různými podobami zásadního soukromoprávního principu autonomie vůle. Také nepsané zásady veřejného práva jsou mnohdy odvozeny z práva soukromého, ať už jde o ochranu legitimních očekávání nebo princip proporcionality, tedy poměrování dvou v kolizi stojících zájmů. V moderním veřejném právu ožívá i tradiční princip společenství či sdružení (*Genossenschaftsprinzip*), projevující se svěřováním výkonu veřejné moci samosprávným korporacím, demokratickou infrastrukturou spolků, médií a podniků, ale třeba i způsobem fungování parlamentu nebo formami mezinárodní integrace. Silné paralely mezi veřejným a soukromým právem lze vystopovat i v konkrétních institutech správního práva, zejména tam, kde veřejné právo upravuje hospodářské otázky (typicky subvence). Veřejné právo zde vychází ze soukromoprávních vzorů, avšak různě si je přizpůsobuje. Jednota práva se potom ukazuje například v odkazech veřejnoprávních předpisů na soukromoprávní úpravu právní subjektivity, zastoupení a dalších otázek.

(jg)

SCHILCHEGGER, Michael: **Rakouská neutralita po Lisabonu.**/Die österreichische Neutralität nach Lissabon.

Zeitschrift für öffentliches Recht, č. 1/2011, roč. 66, s. 5-24.

„Věčná neutralita“, která se stala součástí rakouského ústavního práva v roce 1955, je v poslední době dotýkána mezinárodní integrací. Autor zmiňuje účast Rakouska na sankčních akcích OSN proti Iráku v roce 1991, jež vedla k první výrazné změně chápání pojmu neutralita doktrínou. V souvislosti s přistoupením Rakouska k Evropské unii se pak diskutovalo především zapojení do společné

zahraniční a bezpečnostní politiky, jež koliduje s obecným zákazem účastnit se ozbrojených konfliktů, tedy se samým jádrem neutrality. Toto latentní porušování neutrality však dle autora nevedlo ani z hlediska mezinárodního práva k jejímu zániku. Třetí státy tedy vůči Rakousku teoreticky mohou přijmout sankční opatření dle mezinárodního práva. S ohledem na výše uvedené je stále složitější obsah rakouské neutrality pozitivně vymezit. Situaci dále zkomplikovala lisabonská novela zakládacích smluv – vize společné obranné politiky členských států, závazek ke vzájemné pomoci v případě napadení některého členského státu a doložka solidarity mezi členskými státy. Rakousko tak bude muset balancovat mezi plněním závazků dle evropského práva a dodržováním vlastního ústavního práva. Ačkoli díky tzv. irské klauzuli (druhá věta čl. 42 odst. 7 Smlouvy o EU) zřejmě nemůže být nuceno účastnit se v rámci EU vojenských operací, problematická bude i jakákoli jiná forma podpory některé z bojujících stran.

(jg)

PAVČNIK, Marijan: **Argument právního státu se zvláštním ohledem na situaci na Slovinsku.**/Das Argument des Rechtsstaates unter besonderer Berücksichtigung der Situation in Slowenien.

Zeitschrift für öffentliches Recht, č. 1/2011, roč. 66, s. 77-93.

Text se zabývá principem právního státu, jak je vykládán slovinským ústavním soudem. Autor konstatuje, že normy bez principů by ztratily směřování a principy bez norem by ztratily obsahovou rozmanitost, předvídatelnost a pevný význam, což by vedlo k arbitrární aplikaci práva. Zvláště se zabývá otázkou svévole zákonodárce a určitosti zákona. Mimo jiné uvádí, že argument právního státu vyžaduje, aby právní komunikát obsahoval dostatek prvků umožňujících pochopit obsah normy a řídit se jí. Ačkoli slovinský ústavní soud v některých případech zaujal názor, že zákon nesrozumitelný průměrnému, právně nevzdělanému občanovi neskýtá záruku právní jistoty, čímž porušuje princip právního státu, je dle autora nerealistické očekávat, že význam právního textu bude zcela jasný a jednoznačný. Spíše lze od normotvůrce požadovat, aby jeho výstup umožňoval racionální a předvídatelnou právní argumentaci, aby poskytoval orgánu aplikujícímu právo vodítko a jasné limity. Autor též uvádí, že teleologický výklad nesmí být izolovaný a nesmí představovat „vyšší cíl“, s nímž lze libovolně manipulovat. Naopak se musí opírat o ostatní prvky právního systému a měl by se uplatnit především v případě střetu dvou výkladových variant nalezených pomocí standardních interpretačních metod.

(jg)

KOVAČ, Polona: **Úloha úřadu ve správním řízení.**/Die Rolle der Behörde im Verwaltungsverfahren.

Zeitschrift für öffentliches Recht, č. 1/2011, roč. 66, s. 95-118.

Správní úřad má ve správním řízení dvojí úlohu – pečuje o obecné blaho, jemuž

nemohou být nadřazeny zájmy konkrétních účastníků řízení, ale zároveň tento konflikt zájmů řeší podle principu legality. Úřad je tedy jako vykonavatel veřejné moci povinen uvážit, zda je možné zachovat zájmy účastníků řízení a přitom poskytnout ochranu konkrétnímu veřejnému zájmu, který je vymezen předpisem správního práva hmotného. Autorka se zabývá konkrétním slovinským případem (odškodňování osob trpících nemocí z povolání), na němž demonstduje, že správní orgán nemá usilovat jen o byrokratickou zákonnost, nýbrž i o věcnou správnost a zachování legitimacy výkonu veřejné moci. Zdůrazňuje též význam zásad správního řízení zakotvených ve slovinském správním řádu, jimiž jsou princip legality, nezávislost správního orgánu (v konkrétní věci nesmí přijímat pokyny ani od nadřízeného orgánu), zachování práv účastníků řízení a ochrana veřejného zájmu, zásada materiální pravdy, volné hodnocení důkazů, právo účastníka řízení být slyšen, povinnost správního orgánu poskytnout pravdivé informace a zásada hospodárnosti řízení.

(jg)

BALTHASAR, Alexander: „Nediskriminace a uniijní občanství“ ve „svazku států“. **Analýza zejména rozsudku SDEU z 13. 4. 2010, C-73/08 (Bressol).**/ „Nichtdiskriminierung und Unionsbürgerschaft“ in einem „Staatenverbund“. Zugleich eine Auseinandersetzung mit (vornehmlich) dem Urteil des EuGH vom 13. 4. 2010, C-73/08 (Bressol).

Zeitschrift für öffentliches Recht, č. 1/2011, roč. 66, s. 41-75.

Článek se zabývá rozhodnutím Soudního dvora EU ve věci Bressol, jehož předmětem bylo posouzení omezeného přístupu občanů členských států EU na vysoké školy v jiném členském státě (v němž nejsou usazeni) z hlediska slučitelnosti s evropským právem. Zatímco některé názory tato omezení považují za nezbytná k zamezení přetlaku na vysoce poptávaných univerzitách, podle jiných jde o zřejmou diskriminaci z důvodu státní příslušnosti. V uvedeném rozhodnutí dospěl soud k závěru, že podmínky přístupu k vysokoškolskému vzdělání spadají do působnosti primárního práva, a proto se zde uplatní zákaz diskriminace. Autor článku tento výklad kritizuje. Soud totiž nezohledňuje ustanovení smluv, dle nichž občanství Unie pouze doplňuje občanství členského státu, avšak nenahrazuje je – členský stát má tedy nadále závazky zejména vůči svým vlastním státním příslušníkům. Zákaz diskriminace a akcesoritu občanství Unie pojímá autor jako dva principy, které je třeba vyvažovat, a detailně analyzuje význam státního občanství v právu EU. V souvislosti s případem Bressol dospívá autor k závěru, že jestliže právo každého občana EU na rovné zacházení koliduje s povinností státu postarat se přednostně o své vlastní občany, má členský stát zatížený požadavky občanů jiných členských států především právo dovolávat se finanční solidarity těchto členských států i Unie jako takové. Pokud touto solidární kompenzací nelze zatížení členského státu snížit na přijatelnou mez, smí členský stát jako *ultima ratio* přistoupit k regulativním opatřením s přímým dopadem na občany jiných států EU, tedy i k zavedení kvót pro přístup cizinců na své vysoké školy.

(jg)

ANGLIE

GRANT, Claire: **Tajné zákony.**/Secret Laws.

Ratio Juris, č. 3/2012, roč. 25, s. 301 – 317.

Článek autorky rozpracovává část jednoho z nejvýznamnějších děl právní filosofie minulého století: knihy *Pojem práva* anglického autora H. L. A. Harta. Na základě jeho tezí o reálném fungování právního systému zkoumá autorka možnost právní regulace na základě předpisů, které jsou utajovány.

V úvodu si všímá *Hartovy* teze o nezbytné srozumitelnosti práva, jakožto podmínce jeho regulativního charakteru. Tato srozumitelnost v sobě zahrnuje mimo jiné podmínku dostatečné jasnosti. Již od konce druhé světové války jsme však svědky rostoucí komplexnosti práva (str. 310). H. L. A. Hart si byl tohoto problému vědom, proto ve svém díle zdůrazňoval význam úředníků, soudců a právníků, kteří poskytují rady veřejnosti, anebo o právu rozhodují (str. 304). Problém regulace prostřednictvím neveřejných předpisů tak podle autorky lze vysvětlit pozitivistickou právní teorií a neveřejnost práva není překážkou jeho aplikace.

Autorka si všímá některých základních rozdílů oproti aplikaci promulgovaného práva. Na prvním místě je třeba si uvědomit, že realizace „tajného práva“ je odlišná v tom, že obsah práva je veřejnosti zpřístupňován nepřímou, prostřednictvím aplikace takového práva ze strany orgánů veřejné moci. Tím odpadá autonomní možnost jednotlivců chovat se podle vlastního přesvědčení v souladu s předem danými pravidly. Dále, v případě neveřejných předpisů není možné využívat právní pomoci, neboť předpisy jsou v zásadě utajeny i před advokáty a právníky poskytujícími právní služby.

Autorka se svou odvážnou tezí o možnosti aplikace nezveřejněných předpisů sice vypořádala s odchylkami od aplikace běžného práva, tak jak vyplývají z *Hartova* díla *Pojem práva*, ovšem pro podrobnější zkoumání nedostatků takového právní regulace je podle mého názoru třeba zmínit i kritiku ze strany jiných autorů (tu nalezneme například v úvahách L. Fullera o vnitřní morálce práva).

(po)

MACAGNO, Fabrizio, WALTON, Douglas: **Domněnky v právní argumentaci.**
/ Presumptions in Legal Argumentation.

Ratio Juris, č. 3/2012, roč. 25, s. 271 – 300.

Příspěvek autorů staví na doktrínách *common law* týkajících se dokazování a opět potvrzuje skutečnost, že v procesu aplikace práva se právní věda zemí s kontinentální právní kulturou daleko více věnuje otázkám právním než otázkám skutkovým. Ukázka amerického přístupu k dokazování tak na jedné straně představuje zdroj možné inspirace k zpracování legislativních i aplikačních pravidel dokazování, na druhé straně však ukazuje určité limity přenositelnosti doktrín do států s kontinentální právní kulturou (dané mimo jiné porotním soudnictvím).

Problematika domněnek je v článku zkoumána velmi široce a z různých hledisek. Autoři se zabývají jak domněnkami právními, tak skutkovými, všímají si domněnek uplatňovaných v rámci logické struktury procesu aplikace práva, jakož i domněnek vytvářejících řečové akty v dialogu účastníků soudního řízení.

Kromě pojmů důkazního břemene a břemene tvrzení autoři popisují i pojem taktického důkazního břemene (*tactical burden of proof*). To spočívá v rozhodnutí strany sporu, v jaké fázi řízení určitý důkaz přednese.

V závěrečné části se autoři věnují jednak historickým základům uplatňování domněnek v soudním řízení; ty sahají až k středověké koncepci nezpochybnitelných indicií (*undoubted indicia* – str. 284). Dále uvádějí některé důvody k používání domněnek v současném právu, mezi něž patří vyrovnání nerovnováhy mezi stranami sporu plynoucí z možnosti opatřit určité důkazy pouze jednou z nich. Dále je to například omezení důkazní nouze, která by vedla k problémům při řešení sporů. V neposlední řadě domněnky favorizují určitý, veřejnou mocí preferovaný, stav (příkladem může být domněnka otcovství).

(po)

EVROPSKÁ UNIE

VINCZE, Attila, VARJU, Marton: **Maďarský nový základní zákon.**/Hungary The New Fundamental Law.

European Public Law, č. 3/2012, s 437 – 454.

Poté, co byla v dubnu 2011 schválena nová maďarská ústava, objevila se vůči ní řada kritických komentářů ze strany nevládních organizací či Evropské unie. Autoři článku se zaměřují na některé problematické body, a to nejen pokud jde o úpravu konkrétních institutů v nové ústavě, ale také pokud jde o způsob její tvorby.

Kriticky vnímají nekoncepční přebírání jednotlivých institutů z různých evropských států, omezenou politickou debatu ohledně nové ústavy, nebo četné odkazy na tzv. základní zákony, které mají podrobněji rozvíjet ústavní úpravu, včetně úpravy některých základních práv (str. 438). Příkladem může být základní zákon, který podrobněji upravuje svobodu náboženského vyznání (zákon 2011:C – str. 439) a který omezuje počet státem uznaných církví na 14. Islám a buddhismus tak například status církve v Maďarsku nemají.

Značnou pozornost věnují autoři fiskálním ustanovením v ústavě, které jsou reakcí na problémy maďarské ekonomiky v roce 2008. Ústava předepisuje dluhový strop ve výši 50 % HDP. Ten je však v současnosti vyšší, a proto do doby dosažení maximální výše tohoto dluhového stropu jsou maďarskému ústavnímu soudu omezeny některé pravomoci týkající se přezkumu zákonů ovlivňujících příjmy státního rozpočtu. Autoři však uvádějí příklad rozhodnutí ústavního soudu z 6. května 2011, v němž si tento soud extenzivním výkladem pojmu lidská důstojnost ponechal možnost přezkumu v této oblasti (v daném případě šlo o retroaktivní 98% procentní daň na některé příjmy ve státní správě – str. 451).

K dalším problematickým ustanovením patří garance doživotního trestu za určité trestné činy bez možnosti podmíněného propuštění (obdobná kyperská úprava byla Evropským soudem pro lidská práva považována za odporující Evropské úmluvě). Jiným kritizovaným ustanovením je otázka kompetencí veřejného ochránce práv, který má mimo jiné v gesci ochranu „národností“. Podle převažujícího výkladu pojem „národnost“ v tomto ustanovení nezahrnuje etnickou skupinu, čímž je vyloučeno, aby se své ochrany dovolávali maďarští Romové (str. 446).

Z celkového vyznění příspěvku vyplývá, že autoři maďarskou ústavu nehodnotí příliš pozitivně. Upozorňují na skutečnost, že řada ustanovení se velmi podobá úpravě předchozí socialistické ústavy z roku 1989 (například dlouhodobě kritizovaná ochrana maďarských občanů žijících v zahraničí). Je otázkou, zda autory kritizované nedostatky v nové maďarské ústavě jsou výsledkem její rychlé a nekoncepční přípravy, anebo jsou spíše dány odlišným pohledem na některé ústavní principy.

(po)

NESHOVA, Milena, KOSTADINOVA, Tatiana: **Efektivita reforem veřejné správy v nových demokraciích.**/The Effectiveness of Administrative Reform in New Democracies.

Public Administration Review, roč. 72, č. 3/2012, s. 324 – 333.

Autorky působící na floridské univerzitě v článku zkoumají efekty provedených reforem veřejné správy v šesti postkomunistických státech střední a východní Evropy, včetně České republiky. Věnují se dopadu reforem do dvou oblastí: jednak na korupci na nižších postech ve veřejné správě, dále pak na objem zahraničních investic v příslušném státě.

Pokud jde o reformu veřejné správy, autorky si všímají toho, že prakticky ve všech sledovaných státech probíhaly tyto reformy pomalu (zmiňován je mimo jiné i případ České republiky, která dosud neprovádí zákon o úřednících ve státní správě).

Celkově však výzkum prokázal, že profesionalizace a depolitizace veřejné správy, což je hlavní cíl její reformy, vede ke snížení korupce. Důvodem může být podle autorek skutečnost, že úředníci ve veřejné správě, v níž existují transparentní pravidla pro služební postup a odměňování, preferují dlouhodobější cíle spočívající v budování kariéry ve veřejné správě, před krátkodobým ziskem z korupčního jednání. Dalším faktorem může být skutečnost, že reformovaná veřejná správa přitahuje absolventy ekonomických a právnických oborů, kteří by jinak hledali uplatnění v soukromé sféře (str. 327).

I ve druhé ze sledovaných oblastí, tedy objemu zahraničních investic, autorky nacházejí pozitivní vliv provedených reforem veřejné správy. Průzkumy ukazují růst přímých zahraničních investic již v krátké době po uskutečnění reforem. V případě Bulharska tento nárůst činil 6 % (str. 331).

Přestože si autorky všímají toho, že v některých případech samotné přijetí zákona k uskutečnění reforem nestačí, obecně konstatují, že reformní změny týkající se

postavení úředníků a veřejných institucí mají pozitivní vliv na snižování korupce ve veřejné správě, jakož i na zvyšování objemu zahraničních investic.

(po)

COGHILL, Ken, LEWIS, Colleen, STEINACK, Katrin: **Jak by se měli volení poslanci učit parlamentním dovednostem: přehled.**/How Shoud Elected Members Learn Parliamentary Skill: An Overview.

Parliamentary Affairs, roč. 65, 2012, str. 505 – 519.

Tématem článku je zkoumání, jakým způsobem probíhá praxe získávání znalostí a praktických dovedností nově zvolených poslanců v parlamentech. Jedná se o shrnutí studie, která kombinuje samostatný výzkumu autorů a zároveň průzkum formou dotazníků v parlamentech 68 států, včetně České republiky.

Základní tezí výzkumu je skutečnost, že u členů parlamentu není vyžadována, na rozdíl od některých jiných představitelů státní moci, například soudců, jakákoli kvalifikace či předchozí zkušenosti s prací, která je v nové pozici čeká. Zákonodárci však svou činností významným způsobem ovlivňují životy lidí v jejich zemi, zejména prostřednictvím legislativní tvorby práva. Z tohoto důvodu je žádoucí, aby si již rychle po nástupu do funkcí osvojili řadu dovedností.

Studie jako nejvýznamnější požadavky na činnost poslanců vnímá: legislativní dovednosti, tvorbu rozpočtu a schopnost přezkoumávat vládní návrhy zákonů.

Z průzkumu vyplynulo, že ve většině sledovaných států existuje určitá forma úvodního vzdělávání v oblasti parlamentních procedur či legislativních technik, praxe je však značně nejednotná. Tento kurz trvá zřídka déle než jeden týden, což se u poslanců, kteří z převážné většiny nejsou právníky, ukazuje jako nedostatečné. Pozitivně je naopak hodnocen fakt, že se tato forma vzdělání objevuje i v rozvojových státech, kde je často organizována pod hlavičkou rozvojového programu OSN.

Celkově výzkum ukazuje, že výsledky současných vzdělávacích kurzů pro nově nastupující poslance nejsou velmi uspokojivé, autoři navrhuji převzít zkušenosti z jiných soukromých a veřejných organizací, které mají větší zkušenosti s budováním jejich lidského kapitálu.

(po)

RUSKÁ FEDERACE

FROLOVA, E. A.: **Právní vědomí (teoreticko-filosofický aspekt).**/Правосознание (теоретико-философский аспект).

Государство право, 2011, № 7, с. 14-22.

Problémy právního vědomí, pochopení politicko-právní reality, hledání potřebných konstrukcí v oblasti práva a státu prostupuje teorií, praxí a život každého člena společnosti.

Za právní vědomí se považuje komplex názorů, přesvědčení, emocí, nálad, hodnocení ve sféře práva a státu; jde o široký přístup k výkladu právního vědomí s různými aspekty zkoumání tohoto fenoménu; právní vědomí se ztotožňuje s ustanoveními přirozeného práva, znamená znalost norem platného práva, podle svého obsahu je různotvárností morálky a z těchto pozic hodnotí pozitivní práva. Mravní principy jsou základem pro rozlišování dobra a zla a stávají se měřítkem hodnocení osoby vcelku. Pro právní vědomí je charakteristické hodnocení jednání lidí a jejich organizací z hlediska právních kategorií.

Právní normy určují hranici mezi právem a neprávem, stanoví, máme-li právo uskutečňovat, naše zájmy při střetu s cizími zájmy. Právní vědomí obsahuje hodnotící posouzení o právu. Idea práva začleňuje do jeho obsahu formální principy a hodnocení politicko-právní reality. Oblast právního vědomí je odrazem boje politických sil v duchovní sféře společnosti a ve vědomí každého člena této společnosti. Oblast právního vědomí je třeba studovat z pozice relativismu, tento postup je zaměřen na libovolné posouzení ve vztahu hodnocení druhých a v rámci určitého světového názoru. Ve sféře právního vědomí vznikají systémy konkurujících si hodnot, lišících se obsahem, avšak rovných ve svém významu.

Teoretickou úroveň právního vědomí nové epochy je doktrína přirozeného práva, obsahující právní hodnoty; hodnocení přirozeného práva mají přednost před pozitivními zákony, které jim odporují.

Koncem 19. století a začátkem 20. století vznikla idea výstavby právního a sociálního státu, garantujícího práva a svobody všech členů společnosti. Právní vědomí této epochy odráží požadavky socializace práva občanské společnosti, reálné zabezpečení práv a jejich doplnění ekonomickými, sociálními a kulturními právy, garantovanými státem. Právo je svou povahou zaměřeno na spravedlivost, správnost, jistotu a včasnost řešení konfliktů, vznikajících mezi subjekty práva. Je hodnotou pro stabilitu chování lidí, ukázkou člověka v rámci určitého společenského systému, poskytuje jednotlivci řadu svobod pro realizaci vnitřní svobody. V tom je objektivní význam a zaměření práva. Právo je součástí duchovní kultury.

Význam práva spočívá v tom, aby je lidé znali, pochopili a z jeho znalosti čerpali motivaci svého chování s tím, že obsahuje měřítko pro správné chování. Právo má být pochopeno, ověřeno zkušeností a uznáno vůlí člověka.

(zš)

BEZKOROVAJNAJA, Ju. E.: Krize legality a legitimacy státní moci v kontextu formování „silného“ státu./Кризис легальности и легитимности государственной власти в контексте формирования „сильного“ государства.

Государство право, 2011, № 7, с. 101-103.

Problémy zdokonalování státní moci v průběhu staletí zůstaly klíčovým článkem výzkumu včetně právní vědy. Je to spojeno s předpokládanými změnami v systému mocenských vztahů světového společenství, zajišťováním a zdokonalováním forem součinnosti subjektů práva, snížením významu státní suverenity.

V této souvislosti vzrůstá význam koncepce „silného státu“. Pojem „silný stát“ je třeba považovat především jako charakteristiku způsobilosti státu k řízení politického systému a ekonomiky na principech legality a legitimacy tohoto řízení.

Logika rozvoje ruského státu v posledním desetiletí svědčí o tom, Ruská federace přijala rovněž ideje „silného státu“. V současných politických podmínkách fungování státu jako „silného“ v mnohém určuje nejen být subjektem mezinárodních vztahů a formovat zaměření mezinárodního rozvoje, nýbrž i mít možnost ochrany hodnot národní suverenity. Podle názoru F. Fukujamy „se zvyšuje pravděpodobnost, že některý stát v mezinárodních vztazích se bude chtít vměšovat do vnitřních záležitostí zejména slabších zemí proti jejich přání,“ zejména v úsilí státu o modernizaci národních ekonomik a zvýšení efektivnosti sociálního řízení.

V této souvislosti nás zajímají problémy spojené se vznikem negativní sociální reakce – určitých krizových situací, vedoucích k destabilizaci společenských vztahů a disfunkcím státní moci vcelku. Hlavními příčinami vzniku krize je neexistence právního dialogu mezi orgány státní moci a občanskou společností, oddělení a rozpor mezi prvky politického systému společnosti (krize legitimacy), a dále defekty v systému fungování institucí státní moci a uskutečňovat vlastní činnost v souladu s požadavky zákona (krize legality). Lze konstatovat těsnou vazbu mezi krizí legitimacy a legality. Každá z nich může být v určitých situacích jak příčinou, tak i následkem, růstu napětí ve společnosti pro sociální rozpory a disfunkce mocenských struktur v politické, ekonomické, sociální i kulturní sféře a také v oblasti mezinárodní spolupráce.

Závěrem je vysloven názor, že současný „silný stát“ má možnost využít velmi širokou, potenciálně univerzální politickou i kulturní orientaci ke zdůvodnění, uzákonění i uskutečňování moci, která by vycházela z normativních úprav a zabezpečovala všestrannou legitimitu a legalitu státní moci jak ve vnitřní politice, tak i v mezinárodní aréně. Nezbytnými prvky a znaky každého státu jsou teritorium, obyvatelstvo a moc.

(zš)